

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Eva Floriánová

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Prime Suspect: žánrová analýza

Eva Floriánová

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Mgr. Michal Sýkora, Ph.D.

Studijní program: Filmová studia a Televizní a rozhlasová
studia

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Prime Suspect: žánrová analýza* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce Mgr. Michalu Sýkorovi Ph.D. za odborné vedení práce a za mnohé cenné připomínky a upozornění a za obrovskou trpělivost.

Úvod

Britská televizní minisérie¹ *Prime Suspect* s Helen Mirrenovou v hlavní roli je v dějinách britské televizní tvorby výrazným ukazatelem směru televizního žánru policejního procedurálu.² Převádí teoretické koncepty žánru na televizní obrazovky, přičemž děj podtrhuje alarmující témata napříč společností.

Během patnácti let a sedmi řad se u minisérie započaté scénářem Lyndy La Planteové vystřídal devět režisérů a nespočet herců a komparzistů. Helen Mirrenová ztvárnila ambiciózní a vytrvalou vyšetřovatelku Jane Tennisonovou, díky níž se „dcery Jane Tennisonové“, tedy hrdinky v hlavní roli, začaly objevovat častěji.

Prime Suspect je ale především kombinací žánru policejního procedurálu a syrového sociálního realismu. Žánr policejní procedurál se projevuje především týmovou prací policistů a zaměřením se na detaily. Sociální realismus dbá na autentičnost a začlenění sociálních problémů ve společnosti tak, aby byly uvěřitelné. Skloubením puntičkářské policejní práce, ženské postavy v typicky mužském prostředí a výrazným jazykem okraje společnosti vznikla jedna z nejúspěšnějších britských minisérií. Úspěch je patrný především vysokou sledovaností a fanouškovským i kritickým pozitivním přijetím.³

Pomocí teorie žánrové analýzy Ricka Altmana si stanovím rozsah analýzy a potom budu rozebírat jednotlivé prvky policejního procedurálu i sociálního realismu. Teorii žánru policejního procedurálu i sociálního realismu detailně představím. Po doplnění kontextu a základních faktů o minisérii se budu věnovat

¹Korda, Jakub: *Úvod do studia televize*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2014, s. 34, 37. Zde vysvětleno: součástí seriálu je tzv. „přelévání“ děje, epizody nejsou ukončeny, naopak v minisérii je děj navazující jen po několik dílů – možnost větší detailizace postav a příběhu.

²Termín policejní procedurál používám tak, jak jej do českého kontextu uvedl Michal Sýkora. Viz: Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012. s. 21.

³Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010, s. 1.

jednotlivým sériím, na nichž ukážu konkrétní prvky uvedené v jednotlivých situacích, přičemž budu hojně odkazovat na kapitulu „Žánr policejního procedurálu“ a na jeho body. Na příkladech z minisérie také představím prvky, které jsou netypické.

Představím také jednotlivá témata týkající se sociálního realismu, jež jsou v minisérii obsažena (především problémy objevující se na okraji společnosti) a vyhodnotím hlavní postavu Jane Tennisonovou jako nedílnou součást témat. Nakonec připojím i odkazy, jež minisérie *Prime Suspect* zanechala a uvedu prameny a literaturu, z nichž jsem čerpala.

Metodologie

Pokud se budeme bavit o žánru a jeho obecné definici, je třeba zmínit, že samotný termín „žánr“ pochází z francouzštiny a konkrétně ze slova „genus“, které je většinou používáno v biologii na označení „rodu“ v klasifikaci rostlin a živočichů.⁴ Termín „žánr“ přenesený do filmového průmyslu znamená také rozdělení jednotlivých prvků do skupin, jeho vymezení ovšem není tak jednoznačné. Musíme si všimnout například kulturního prostředí, které dalo za vznik filmu nebo samotný průnik konkrétního žánru s jinými žánry. Pro každý žánr ale existují jasná pravidla, díky nimž je od sebe rozeznáme.

I když je předmětem mé práce televizní minisérie, nebudu k analýze přistupovat prostřednictvím metodologie television studies, ale přes žánrovou analýzu a interpretaci klíčových témat jednotlivých řad reflektujících dobové sociální problémy.

Rick Altman píše ve své publikaci *Film/Genre* o čtyřech základních definicích žánru. Ten má být vzorcem, který uvádí a programuje schéma, podle něhož je poté vytvářena produkce v určitém průmyslu – zde ve filmovém průmyslu. Žánr uceluje formu, v níž nacházíme a do které i řadíme konkrétní obsahy. Je

⁴Bordwell, David – Thompson, Kristin: *Umění filmu: úvod do studia formy a stylu*. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění 2011, s. 423.

označením pro obecnou platformu, kterou distributor promlouvá k recipientovi, a v neposlední řadě je žánr očekáváním, jež je v obsahu nenahraditelné pro diváka.⁵ Podle Thomase Schatze je divácké přijetí stěžejním rysem žánru, protože žánr nevychází pouze z historického a teoretického konceptu, ale především z ověřeného a veřejného diváckého přijetí.

Prvky definicí jednotlivých žánrů představuje Altman jako způsob tvorby, obsah jako takový, představení obsahu divákovi a samotné přijetí. Všechny tyto aspekty jsou vzhledem k obsahu práce stěžejní u konkrétního příkladu – detektivního žánru, a především jeho odnože policejního procedurálu. Žánr policejní procedurál představím podle vzoru uvedeného výše, vzpomenu všechny jeho čtyři stěžejní složky.

Žánr policejního procedurálu se od *hardboiled*⁶ dramatu preferovaného v americké televizní kultuře liší především vyšetřující složkou. Zatímco u *hardboiled* seriálů je ústřední postavou soukromý detektiv, jehož pravomoc není striktně nastavená, hlavně v Británii se v roli vyšetřovatele ocitá celý policejní aparát. Ten má stanovenou strukturu a hierarchii moci, stejně jako přesné postupy výkonu povolání. Toto bude stěžejním prvkem procedurálu a tudíž i mého popisu žánru.

S vývojem detektivního žánru a jeho odnoží policejního procedurálu souvisí potřeba příklonu k sociálnímu realismu. Projevuje se v tématech, zobrazení i postavách. Forma i obsah jsou syrové a silně realistické, až naturalistické. Ústředním problémem je stále rozluštění neúplného problému, ale neděje se tak pomocí fantazie a domněnek, ale pomocí poctivé policejní práce a tzv. skládání střípků případu.⁷

Kritika literatury

⁵Altman, Rick: *Film/Genre*. London: British Film Institute 1999, s. 16.

⁶Termín „*hardboiled*“ bývá do češtiny převáděn opisem jako „americká drsná škola“. V tomto kontextu ovšem termín ponechám v anglickém originále.

⁷Scaggs, John: *Crime Fiction*. London and New York: Routledge 2005, s. 87-93.

Pro mou práci budou v rámci teoretické části stěžejní tři hlavní publikace. Budu je využívat především v kapitole Metodologie a také v úvodní části analýzy. Ta se postupně přesune ke zdrojům vycházejícím přímo ze sledování jednotlivých rysů v minisérii *Prime Suspect*.

Využiji knihu *Crime Fiction* od autora Johna Scraggse z roku 2005, kde se v jednotlivých kapitolách budu zabývat nejdříve hned v úvodu knihy chronologickým vývojem detektivního žánru a krimi fikce. Postupně se dostanu k popisu začátků detektivní tvorby a zaměřím pozornost především na vývoj vyšetřovatelské pozice postavy, jejíž role pro mě bude nejdůležitější právě proto, že hlavní a nejzásadnější postava v minisérii *Prime Suspect* je vyšetřovatelka.

Abych představila žánr policejního procedurálu obecně, porovnáám vznik děl v Anglii, přičemž se tento vývoj v mnohém lišil od zbytku světa a poznamenal současnou podobu policejního procedurálu jedinečným způsobem. Ke konci úvodu využiji ve velké míře využiji kapitolu číslo čtyři, jež se zabývá přímo žánrem policejního procedurálu a kde si povšimnu všech jednotlivých konkrétních rysů a znaků žánru, jež potom budu v analýze aplikovat přímo na minisérii *Prime Suspect*.

Publikace od Catherine Rossové Nickersonové *The Cambridge Companion to American Crime Fiction* z roku 2010 mi bude nápomocná hlavně díky její čtvrté kapitole o ženských spisovatelkách před rokem 1960, kdy například Agatha Christieová jako první dosadila ženu i do role vyšetřovatelky.

Catherine Rossová Nickersonová se ovšem zabývá především tvorbou, jak literární, tak televizní v Americe, využiji ji proto mnohem okrajověji než předchozí zmiňovaný titul. Zásadnější pro mě bude až devátá kapitola, ve které píše Eddy Von Mueller o policejním procedurálu a jeho porovnání mezi literaturou a televizní tvorbou. Do podrobné historie žánru policejního procedurálu tak přidám i popis jeho rysů v televizi a jeho souvislost s dnešním světem masových médií.

V kapitole metodologie popíšu pohled na žánrovou analýzu konkrétního autora. Vybrala jsem si Ricka Altmana a jeho publikaci *Film/Genre* z roku 1999, publikovanou Britským filmovým institutem. Po vzoru této publikace popíšu žánr detektivky, a především pak policejního procedurálu.

Z česko-jazyčných publikací mi bude nápomocná kniha *Britské detektivky: od románu k televizní sérii*, první a druhá epizoda, protože je zde popsán vývoj britské crime-fiction. Využiji hlavně kapitoly o vývoji během šedesátých až devadesátých let a taky kapitoly o postavení žen v detektivních příbězích.

Důležitým zdrojem pro mě bude kniha od Deborah Jermynové, která nese název *Prime Suspect*. Je přední publikací o minisérii a všech jeho aspektech. Zaměřím se na kontext minisérie a jeho přijetí v Británii, stejně jako na postavu samotné hlavní vyšetřovatelky. Knihu využiji i při analýze jako podklad pro předložení argumentů na podpoření žánru policejního procedurálu.

V publikaci od autorů Shlomo Giory Shohamové, Paula Kneppera a Martina Ketta s názvem *International Handbook of Criminology* jsem našla informace do kapitol „Kontext“, „Témata“ a „Jane Tennisonová“. Tato kniha se v mnohém překrývá s knihou od Deborah Jermynové, nicméně já budu čerpat informace především o sexuální diskriminace vyšetřovatelky v minisérii a o vyšetřovatelce samotné.

O vyšetřovatelce Jane Tennisonové a dalších ženských hrdinkách v hlavních rolích napsal knihu Gray Cavender a Nancy C. Juriková. Kniha se jmenuje *Justice Provocateur: Jane Tennison and Policing in Prime Suspect*, budu z ní čerpat především v kapitole „Jane Tennisonová“.

Publikace od Ruth McElroyové s názvem *Contemporary British television Crime Drama: Cops on the Box* pojednává o přijetí stejnojmenné adaptace minisérie *Prime Suspect* z roku 2011. Tímto odkazem původní televizní minisérie se budu zabývat v kapitole „Odkazy“.

V mé práci budou důležité i populární články a rozhovory s autory, herci a kritiky. Minisérie *Prime Suspect* byl a je diskutovaným tématem v mediálním prostoru, proto jsou i tyto zdroje, především pak pro pochopení přijetí a dopadu, stěžejní.

Mým konečným zdrojem bude samotný materiál minisérie *Prime Suspect*. Budu vycházet ze všech třinácti epizod minisérie a na jednotlivých epizodách představím jednak roli vyšetřovatelky Jane Tennison, její vývoj a přijetí ve

společnosti a za druhé také celý koncept žánru police procedural uvedený zde na konkrétních příkladech.

Žánr policejního procedurálu

Vznik policejního procedurálu jako plnohodnotného subžánru detektivek je datovaný do padesátých let. Žánr policejního procedurálu je charakteristický především podrobným popisem práce policisty – vyšetřovatele a všech kroků, které musí při vyšetřování podniknout. Od počátků vyslýchání podezřelých až po konečný rozsudek a dopadení zločince, přičemž hlavní pozornost patří především jednotlivci, který celým procesem provádí jako hlavní vyšetřovatel, nikoli týmu policistů.

Po vlnách feministických hnutí se v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století dostávají do popředí ženské postavy. Žena už zde není vnímána jako „břemeno“, ale samostatně se podílí na společenském dění i na policejním vyšetřování, byť zatím pouze okrajově.

Roku 1987 se v britských televizích poprvé objevil *Inspektor Morse*, který pomohl plně pochopit strukturu detektivního žánru a potvrdil jeho popularitu. Detektiv je představen jako unavený, depresivní jedinec, přesto věrný zákonu a procesu racionalizace.⁸ Minisérie zbořil hranice mezi vysokou a nízkou televizní kulturou a vznikl tak plný formát s vlastní identitou a tvůrčími hodnotami, jež pomohly tvorbě dnešního quality TV.

Britská detektivní televizní tvorba se v devadesátých letech opět zaměřila na osvědčené vyšetřování založené na populárních detektivních novelách se specifickými vizuálně atraktivními lokacemi. Často se objevuje i syrové násilí a

⁸Sýkora, Michal: „K vývoji britské detektivky (a crime fiction obecně)“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii 2*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2013, s. 18.

v mnoha případech i s korupcí v řadách policejního sboru. To můžeme vidět i u příkladu minisérie *Prime Suspect*.⁹

Základním konceptem policejního procedurálu byla už tedy od jeho oddělení od nadřazeného detektivního žánru osoba vyšetřovatele, jenž je tím, kdo zajišťuje svou prací bezpečí společnosti a tím nese pomyslnou odpovědnost za míru zločinnosti. Rozdíl nastává ve chvíli, kdy je tato zodpovědnost přenesena z jednotlivce na celý policejní aparát. V tu chvíli je kladen důraz na všudy přítomnost policie, často efektivně popsané heslem „my nikdy nespíme“ – tj. policie nikdy nespí a s tím spojený pocit neustálého dohledu a předpoklad dodržování disciplíny.¹⁰

Postupně se fenomén „velkých detektivů“ zmenšuje až se postavami bojujícími za spravedlnost stávají opět obyčejní uniformovaní policisté. Přesto je na ně kladen jednoznačně nejvyšší důraz a jejich jedinečné schopnosti se prolínají s ne zcela běžnými znaky osobnosti. Příkladem zde může být poručík oddělení vražd Columbo vytvořený Richardem Levinsonem a Williamem Linkem, hraný Peterem Falkem. Detektivní příběhy s poručíkem Columbem nepatří do zařazení žánru policejního procedurálu, nicméně z hlediska charakteristiky postavy poručík opakovaně ignoruje zavedené policejní praktiky a naplňuje tak definici „skvělého detektiva, ale špatného policisty“.

Podoba žánru policejního procedurálu, která nás bude zajímat v kontextu minisérie *Prime Suspect*, nese následující znaky. Tím nejzásadnějším platícím pro všechny vytyčené body je vysoká míra autentičnosti a realističnosti. Dále bych hlavní znaky rozdělila do těchto bodů:

- 1) Hlavní vyšetřovací složkou je tým policistů, který pracuje ve shodě, jako koordinovaný a disciplinovaný jednotný prvek. Je důležité zobrazení procesu jejich práce – procedury vyšetřování. V jejich čele stojí hlavní

⁹Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 241.

¹⁰Scaggs, John: *Crime Fiction*. London and New York: Routledge 2005, s. 88-89.

postava, tedy detektiv, který kolektiv vede a jehož prostřednictvím jsou fakta předávány divákovi.

- 2) Všudypřítomné zaměření se na detailní zobrazení se týká příběhu i postav. Detektivové mají před sebou zločiny při jejichž řešení se klade velký důraz na nejmenší detaily a jejich nesrovnalosti. Poměrně detailně jsou popsány i prostředí a pozadí případů a konfliktů. Stejnou mírou je podrobně představeno i velké množství postav. Každá z nich má osobnost, strachy a tužby. V obou případech vede propracovanou příběhu k jeho velké komplexnosti.
- 3) Sociální realismus zaštiťuje témata a jejich zpracování v policejním procedurálu. Tématy jsou například diskriminace menšin (sexuálních, genderových nebo rasových), společenské problémy nejčastěji související se sexem, penězi a mocí nebo tabu témata (odlišné životní styly nebo psychické nemoci). Všechny jsou zobrazovány realisticky a autenticky s důrazem na psychologii postav.¹¹

Po desetiletích vývoje kriminálního žánru (jeho témat, forem i pozice vyšetřovatelů) se teprve až v devadesátých letech dvacátého století dostává poprvé, od dob Agathy Christieové, ve Velké Británii do role vyšetřovatele žena – tedy vyšetřovatelka. Navzdory přetrvávající převaze mužské síly (finanční i politické) i inteligence se na televizní obrazovky roku 1990 dostává minisérie *Prime Suspect* spisovatelky Lyndy La Planteové, kde se v hlavní roli objevuje Jane Tennisonová, nezastíněna jediným mužem.¹² K rozvedení tématu genderu v minisérii se dostaneme v kapitole „Kontext“.

Faktografie

¹¹Sýkora, Michal: „K vývoji britské detektivky (a crime fiction obecně)“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii 2*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2013, s. 20.

¹²Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 187.

Lynda La Planteová se narodila roku 1943 v Liverpoolu a napsala příběh k první a třetí sérii kriminální minisérie *Prime Suspect*. Za práci se scénáři k minisérii získala cenu Emmy. Vytvořila tak z části fiktivní svět ambiciózní vyšetřovatelky, jehož se pak ujali televizní tvůrci i další spisovatelé. Minisérie měla celkem sedm úspěšných sérií, u nichž téměř každou napsal jiný scénárista a dal dohromady jiný režisér. O tom se blíže rozepíšu v analytické části této práce.

Minisérie *Prime Suspect* je britským televizním dramatem, kde se v hlavní roli objevuje Helen Mirrenová jako inspektorka Jane Tennisonová, jež v policejním sboru už několik měsíců čeká na příležitost povýšení – konečně se stává šéfinspektorkou. Minisérie má sedm řad, přičemž je každá tvořena dvěma epizodami – kromě čtvrté, kterou tvoří epizody tři. Stopáž se pohybuje okolo hodiny a čtyřiceti minut, což je na minisérii poměrně dlouhý formát, zde je nicméně oprávněný, protože případy policejního oddělení jsou komplexní, a tudíž složité na pochopení i vyšetření.

Natáčení první epizody bylo spuštěno roku 1991 a poslední epizoda minisérie byla dotočena v roce 2006. Prvních šest sérií bylo natáčeno kontinuálně mezi lety 1991 až 1996, potom se nicméně Helen Mirrenová rozhodla od natáčení odstoupit, aby tak zabránila škatulkování její osoby do jediné role. Roku 2003 se však k *Prime Suspect* vrátila a dotočila poslední čtyři epizody.¹³

První epizoda minisérie měla premiéru 7. dubna 1991 a téměř přes noc se stala diskutovaným tématem pro britskou společnost. Epizoda *Prime Suspect: A Price to Pay (Cesta vzhůru)* představila jednak Helen Mirrenovou v roli ambiciózní a drsné vyšetřovatelky, ale také ohyzdná těla obětí nebo sériového vraha, který působil na první pohled jako ctihodný občan.¹⁴

Poslední řada *Prime Suspect: The Final Act* vidělo v roce 2006 ve Velké Británii více než 14 milionů diváků. Producenty krimi sérií byli Granada Television

¹³Rozhovor Helen Mirren na NPR, 2004, dostupné z: <https://1url.cz/LzNI9>, 16. 4. 2020.

¹⁴Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010, s. 1.

a ITV network. Čtvrtou sérii koprodukovala WGBH Boston. Minisérii vysílala americká kabelová televize PBS.

Děj se odehrává v Londýně, kde se také konala většina natáčení. Několik scén bylo tvořeno v Manchesteru. Zatímco v prvních epizodách převažují interiérové záběry – převážně rozhovory policistů v kancelářích, ale také pohledy na konkrétní domovy hlavních hrdinů i podezřelých, ke konci minisérie se děj odehrává převážně v exteriéru – na ulicích nebo v parcích.

Kontext

V amerických detektivních příbězích se ženy v rolích převážně soukromých detektivů začaly objevovat už před sedmdesátými lety 20. století. V Británii se poprvé žena objevila v roli detektiva v roce 1972 v románu P. D. Jamesové *Nevhodná práce pro ženu*, ta byla zfilmována o celých deset let později. Hrdinka se zde přibližuje spíše hrdinkám příběhů britského „zlatého věku“ než více rozšířeným americkým parametrům.

Tento román čtenářům ukazuje, že detektivní práce rozhodně není nic, co by nebylo vhodné jako ženské povolání. Odmítá stereotypní postavení ženy jako pasivní, závislé na mužské ochraně – finanční i fyzické. Vyšetřovatelka je navíc zobrazena dostatečně žensky na to, aby mohla ohrozit dosud přetrvávající maskulinní převahu policejního týmu. Obsazování žen do těchto rolí pokračuje hojněji během osmdesátých let.¹⁵

Když prováděla Lynda La Planteová průzkum před psaním první série *Prime Suspect*, volala také na Metropolitní Policii v Londýně, aby se zeptala, kolik ženských šéfinspektovek se v historii instituce objevilo. Žena, jež jí telefon zvedla jí

¹⁵Nickerson Ross, Catherine: *The Cambridge Companion To American Crime Fiction*. New York: Cambridge University Press 2010, s. 195.

prozradila, že přesně 4 – do roku 1991. La Planteová byla tak ohromená, že se příběhy dotazované Jackie Maltonové u telefonu, rozhodla inspirovat celou sérii.¹⁶

Nejpatrnějším tématem celé minisérie je právě snaha představit ženu v typicky mužském prostředí a poukázat na její inteligenci a schopnost orientovat se v nepřátelském prostředí a zvládat vyhocené situace. A následné projevy sexismu od jejích kolegů.

Důležitý je posun ženské postavy od podřadné práce do vedoucí pozice, otevřené neschvalování sexistických vtipů a představení hrdinky ne primárně jako sexuálního objektu, ale jako inteligentní vyšetřovatelku, která je cílevědomá a tvrdá.¹⁷

S vývojem žánru policejního procedurálu souvisí i vývoj sociálního realismu. Ten se objevuje nejen v podobě společenských témat, jež jsou často všude přítomná a syrová na zobrazení (dětská pornografie nebo drogová závislost), ale také v procesu práce samotné policie. George N. Dove hned na začátcích zobrazování sociálního realismu ve filmech definoval dvě jeho kritéria: „Zaprvé musí být novela záhadou hodnou k řešení a zadruhé musí být vyřešena běžnou a poctivou policejní prací.“¹⁸ Dove tak zdůrazňuje nutnost formy záhady, ale i realistický způsob jejího vyšetření.

Jedná se o nefalšovaný přínos realismu a autentičnosti. Nepřikrášlená realita policejní práce, tzv. procedury vyšetřování v kancelářích a pátrání v archivech, stejně jako atmosféra zakouřených prostor s unavenými postavami, Naturalisticky jsou zobrazovány i zločiny – místa činu, záběry na zohavená těla, stopy vedoucí k pachateli.¹⁹

¹⁶Shonan, Giora Shlomo – Knepper Paul – Kett Martin: *International Handbook of Criminology*. New York: CRC Press 2010, s. 475.

¹⁷Cavender, Gary – Jurik C., Nancy: *Justice Provocateur: Jane Tennison and Policing in Prime Suspect*. Champaign: Board of Trustees of the University of Illinois 2012, s. 15.

¹⁸Dove N. George: *The Police Procedural*, New York: Bowling Green University Popular Press 1982, s. 47.

¹⁹Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010, s. 1.

Velkým tématem se stává také tzv. forenzní realismus. Během vyšetřování je ve velké míře zapojeno i forenzní oddělení na zajišťování stop u případů. To je důležité nejen pro jisté potvrzení důkazů, jež usvědčí pachatele u soudu.²⁰

Kromě zločinu příběh rozvíjí i postavy, jejich pozadí jsou komplexní a uvěřitelná. Přesvědčivého sociálního realismu je dosaženo i pomocí témat uvedených v ději. Často jsou oběťmi sociálně upozaďování jednotlivci, kterým se dostane spravedlnosti. Jsou tak odhaleny případy, jichž by si střední nebo vyšší třídy obyvatel nemusely nikdy všimnout.

²⁰Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 246.

Analytická část

Všech sedm případů, které Jane Tennisonová vyšetřuje, nesou podobné znaky narativu. Vždy je na začátku vyšetřovatelům představen případ a jsou zobrazeny hlavní proměnné – místo činu, identifikace oběti, její pitevní zpráva a forenzní analýza a kontext celé události. V tomto okamžiku začíná vyšetřování plné výslechů a následování odhalených stop. Po aplikaci policejních metod, jež jednotlivě představím při analýze konkrétních epizod, šéfinšpektorka a celý její tým odhalí vraha.

Díky dvouhodinové stopáži epizod je možné komplexní představení všech postav, obsažení mnoha společensko-kritických témat a postupné předložení rozsáhlého kontextu okolo případu.

Nedílnou součástí vyšetřování je také zajištění potřebných důkazů k vrahovu usvědčení. Pomocí příběhů jednotlivých epizod představím konkrétní prvky policejního procedurálu obsaženého v epizodách a popíšu jednotlivé případy.

1. Prime Suspect: Price to Pay (Cesta vzhůru)

Nečekanou smrt šéfinšpektora Metropolitní policejní služby využije řadová inspektorka Jane Tennisonová a požádá o jeho pozici. Pro její ambicióznost, snahu a dobré výsledky u předchozích případů je jí vyhověno. Jejím prvním případem jako šéfinšpektorky je vražda mladé prostitutky. Hned na začátku dvou hodinové epizody se objevuje stěžejní podtéma téhle epizody i několika dalších – Jane je obětí sexismu na pracovišti. O tomhle tématu, které je obsažené napříč většinou epizod se rozepíšu více v kapitole „Témata“.

Brzy se ukazují tři roviny příběhu. První je linie Jane na novém pracovišti, její začlenění do nového kolektiva a její boj o vydobytí respektu u podřízených.

Hned při první konfrontaci Tennisonové s týmem policistů je viditelné oddělení ženských a mužských kolektivů, přičemž muži ženy převyšují počtem i mírou arogance. Mužský kolektiv není disciplinovaný (časté obracení očí v sloup –

zejména, když mluví Jane), často žertuje a šéf inspektorka Tennisonová se tak musí vypořádat s nastalou nekázní podřízených a současně s tlakem nadřízených oddělení na efektivní vyřešení případu.

V rámci zachování efektivní práce se Jane rozhodne pro užší spolupráci právě s ženskými detektivy a díky výkonnosti si brzy začne získávat aspoň malý respekt v celém týmu. Jen s velkým sebezapřením poslouchá Janiny rozkazy detektiv Bill Otley – služebně starší i zkušenější, samozvaná autorita v kolektivu. Jeho chování vůči Jane je neprofesionální a sexistické.

Tennisonová musí projevit všechny vlastnosti vyšetřovatele, který je ve vedoucí pozici. Ukazuje se jako zodpovědná, svědomitá a pečlivá. Vedle toho je tvrdá a přímá ke svým podřízeným, a to převážně z počátku, protože si potřebuje získat respekt. Díky přirozené ženské empatii je také její práce při výsleších velmi účelná. Je zdvořilá, nezvyšuje hlas, mluví spisovně a narážky kolegů bere s nadhledem.

Svou překvapující tvrdost projevuje Tennisonová například ve scéně, kdy si přijde na patologii vyslechnout informace ohledně těla oběti a při pohledu na něm neprojeví žádný znak nepohodlí. Tím se do vyšetřování zapojí další odvětví souvisejících s policejní prací. Jane je detailně informovaná o stavu, v jakém byly nalezeny oběti a o práci patologa.

Neopomenutelných znaků policejního procedurálu si všímáme v okamžiku, kdy se začnou objevovat důkazy o souvisejících vraždách, jejichž pachatelem bude pravděpodobně jediný člověk – i tím je hned první případ Tennisonové v nové pozici složitý, protože je potřeba prověřit několikanásobné množství okolností, důkazů a spekulací. Policisté mají za úkol rozebrat případy do nejmenších detailů – projít všechny spisy osob souvisejících s případem, trestní rejstříky a veškeré telefonní a bankovní výpisy. Potřebují znát všechny detaily. Toto jsou obvyklé prvky policejního procedurálu, jež zmiňují v kapitole „Žánr policejního procedurálu“. Důležité jsou také pitevní zprávy a samotné výslechy podezřelých a příbuzných a přátel obětí.

Velkou částí každodenní práce policistů se tak stává byrokracie, kdy je většina informací potřebných k vyšetřování obsaženo ve spisech a archivech. Je zde

zobrazena realističnost policejní práce v podobě čtení, hledání a srovnávání, na kterou ovšem zdá se, mnozí členové týmu nebyli zvyklí. Jane je o to přísnější, aby se jí dostalo požadovaných výsledků, a právě zde ale policisté najdou důkazy, díky nimž je možné pachatele usvědčit.

Případ je rozdělen na jednotlivé dílčí části – proto je policistů přidělených k případu tolik – každý má svůj díl skládačky, kterou dává Tennisonová dohromady. Je zde opravdu patrný důraz na detaily ve všech oblastech. Ten lze vidět především při práci Jane, jejíž počínání by se dalo často považovat za pouhé slovíčkaření, nicméně její apel na správné vyjádření je stěžejní. Často se ptá víckrát na jednu otázku pouze s malým pozměněním slovosledu, aby se jí dostalo stoprocentně uspokojivé odpovědi. Důraz na detaily je jedním ze tří hlavních charakteristik žánru policejního procedurálu (viz. Kapitola „Žánr policejního procedurálu“).

V prvním případě se projevuje i další znak policejního procedurálu, Jane si brzy všimne nesrovnalostí ve faktech získaných během vyšetřování pod velením jejího předchůdce. I po opakovaných výzvách, aby nesrovnalosti ignorovala, se ovšem rozhodne neuposlechnout nadřízený policejní orgán a jedná nezávisle, odpovědná pouze svému vlastnímu svědomí. Tento morálkou hnaný pud ústící v neuposlechnutí autority se během minisérie objevuje po celou dobu.²¹ Nejen díky této odbočce dokáže případ uzavřít a vraha nakonec usvědčit, ale odhalí i pokud o zatajování informací od svého kolegy – Billa Otleyho.

Neustálý boj proti autoritám je dalším znakem policejního procedurálu. Tento znak ovšem není pevně daný v teorii žánru, je tedy v minisérii *Prime Suspect* nad rámec. Tennisonová má problém s autoritou v každé epizodě, stejně jako její podřízení mají problém s ní.²²

²¹Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 193.

²²Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

Součástí první epizody je ve velké míře hlavně práce policejního týmu v interiéru kanceláří, kde shromažďují informace a tvoří kostru případu. Týmová práce je hlavním znakem žánru policejního procedurálu (viz. kapitola „Žánr policejního procedurálu.“) Tyto scény se prolínají s menším množstvím scén točených v exteriérech, z nichž vyčnívá především závěrečná scéna, kdy dochází ke konečnému dopadení vraha. Jeho součástí je sledování podezřelého i jeho ženy – policisté pracují v utajení a následný „záťah“ je díky zesílené dramatické hudbě velmi silný.

Druhou linií se stane prostředí mimo zaměstnání. Je zobrazen soukromý život Tennisonové, z jakého prostředí pochází a její partnerský život. Divák vidí nesnáze, jež Jane zažívá při snaze začlenit do vztahu s partnerem jeho dceru i jeho bývalou manželku. Zobrazeny jsou i scény s rodinou vyšetřovatelky. Postupem času je však divákovi jasné, že práce začíná Tennisonovou čím dál více pohlcovat a její přístup k partnerskému a rodinnému soužití se stává chladným a poté nefunkčním.

V okamžiku, kdy se v případě objeví hlavní se vlned kamery připojí i k jeho pohledu na situaci – tento pohled tvoří poslední rovinu celé epizody. Pachatel není v žánru policejního procedurálu vždy anonymní až do konce. Jeho totožnost je odhalena a divák poté sleduje jeho úhel pohledu.²³

Podezřelým je George Marlow a šéf inspektorka Tennisonová ho podezřívá ze série vražd mladých prostitutek, mezi nimiž začíná pomalu vidět souvislosti. Velkou roli sehrává i jeho manželka Moyra, která jak se ukáže, byla prostředkem, díky němuž byl George schopný vraždy páchat. Hlavně ve druhé epizodě první řady je pohled na soukromí manželů velmi rozsáhlý.

Sledujeme i práci s očitými svědky, jež vyžadují značnou opatrnost. Žena, která je pravděpodobným očitým svědkem musí poznat vraha skrze jednostranné sklo tak, aby ji vrah neviděl. Tímto zlomovým okamžikem ve vyšetřování končí

²³Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

první epizoda první řady, protože není zobrazeno, zda svědkyně podezřelého George Marlowa poznala jako muže, který volal na jednu z obětí uprostřed ulice chvíli před tím, než byla zavražděna nebo ne. Cliffhanger je během celé minisérie standartní formou zakončení epizody, protože je divácky velmi atraktivní, jelikož je divák zvědavý, jak celý případ dopadne.

Zajímavým je i zapojení médií. Z počátku jsou zobrazována jako vítaná pomoc při vyšetřování. Odvysílaná reportáž o vraždách, včetně otevřeného rozhovoru s Tennisonovou jako příslušnou osobou, mají sloužit především jako platforma pro svědky, jež se mohou přihlásit a pomoci dopadnout vraha. Je zde zobrazeno, jak spolupráce mezi médii a policií může fungovat a co je naopak nepřijatelné. Informace vyslovené Tennisonovou v televizi jsou nemyslitelné na vyslovení při vyšetřování vražd dnes. V dalších epizodách se vztah těchto dvou institucí vyvíjí.²⁴

Zapojení médií nicméně není základním charakteristickým rysem žánru. Mediální spolupráce v minisérii je nadstandartním zobrazením britského společenského vývoje a vývoje žánru.

Druhá epizoda je pokračováním případu z první epizody – vražda několika mladých prostitutek v ulicích Londýna. Plynule navazuje na otevřený konec a hned ukazuje, že George Marlow opravdu je mužem, jenž byl svědkyní spatřen.

Šéfinšpektorka Tennisonová je nicméně nucena Marlowa propustit, jelikož nemá dostatek usvědčujících důkazů. Děj se opět vrací k policejní týmové práci, kdy mají vyšetřovatelé zajistit stěžejní důkazy nejen z kancelářské práce – procházení spisů, rozboru výpovědí nebo analýzy forenzních materiálů, ale také z práce v terénu. Pasivně se projevují například policisté pracující v přestrojení za malíře přímo naproti oknu podezřelého, který se s nimi dokonce dá do řeči. Aktivní

²⁴Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 197.

jsou policisté v civilech, kteří se dorozumívají pomocí vysílaček, a tak efektivněji a úspěšněji sledují George i jeho ženu.

Postava Jane Tennisonové se stává dominantní především ve scénách výslechů. Ty jsou zejména mezi Jane a Georgem Marlowem velmi intenzivní, protože vidíme dlouhé záběry na detaily jejich obličejů a tím je celé situaci přidáno na dramatičnosti. Intenzita se postupně prohlubuje, protože Marlow ztrácí pevnou půdu pod nohama při zjištěních, že jeho žena je taktéž vyslýchána. Je to totiž právě ona, kdo Marlowovi poskytl zásadní alibi. Tennisonová je během výslechů klidná a přímá, působí neúnavně a brzy až s fanatickou snahou přistihnout podezřelého při lži.

Vidíme i poslední aspekty, jež jsou dodnes součástí většiny vyšetřování – při dopadení jsou podezřelému představeny jeho práva a konečné zajištění rozhodujících důkazů neproběhne o nic méně profesionálně. Jane Tennisonová potom sama vyslýchá Marlowa, dokud z něj nedostane přiznání. Je neústupná a George Marlow se přizná k zabití šesti žen.

Během výslechu dochází k rekapitulaci celého sledu událostí během případu. Rekapitulace je běžným prvkem v žánru policejního procedurálu.²⁵

Díky zajištění dostatku důkazů je George Marlow usvědčen z vražd, jež nepochybně spáchal i potom, co se před soudem prohlásil za nevinného. To se na konci první řady nedozvídáme, epizoda končí otevřeně, nicméně tato skutečnost je zmíněna Jane samotnou v dalších epizodách.

2. *Prime Suspect: Operation Nadine (Nevíňátka)*

Nejenže byla třetí epizoda a zároveň tedy druhá série točena až za rok od prvních dvou epizod, i děj samotný se zdá být oddělený určitým časovým úsekem od prvního případu šéf inspektorky Tennisonové. Zřetelně to vidíme na vývoji

²⁵Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 24.

postavy vyšetřovatelky, která je váženou a respektovanou osobou v oddělení. K případu zobrazeném ve třetí epizodě si ji dokonce vyžádá její nadřízení. Jedná se o nalezení těla mladé dívky, jež bylo zakopané na zahradě rodinného domu pravděpodobně už několik let.

S případem může souviset zmizení podobně staré dívky jménem Simone, před několika lety. Vyšetřovatelé ovšem nechtějí a nesmí dělat ukvapené závěry, je proto potřeba oba případy nejdříve řádně prověřit. Souběžné ukázání dvou linií v žánru policejního procedurálu často ústí v jedno řešení.²⁶

Policisty čeká zajištění důkazů na místě činu a jejich odeslání na forenzní oddělení a patologii, aby odhalili totožnost mrtvé. Práce forenzního oddělení je zobrazována detailněji, protože se jedná o tělo pohřbené a částečně rozložené, jeho identifikace bude složitější. Představí i novou metodu vytvoření pravděpodobného vzhledu podle zčásti rozložené lebky a svalů okolo ní.

Policie musí vyslechnout všechny osoby související s případem – jednak obyvatele domu (současné i minulé) a příslušné osoby města Birmingham, ale i osoby, jež znaly dívku zmizelou před lety. Snaží se najít podobnost mezi dvěma případy, mají na starost dvojnásobný počet důkazů – nově objevené a ty z archivů, policisté mají rozdělená pole hledání, což podporuje rovnoměrné pracovní nasazení v týmu (viz. kapitola „Žánr policejního procedurálu“).

Rozsáhlé téma sexismu objevující se v první řadě je zde potlačeno, protože už v kolektivu policistů není tolik palčivé a je vystřídáno další rostoucí problematikou ve společnosti. Policejní sbor, který je tvořen převážně bělochy se musí vypořádat s černošskou komunitou žijící v Birminghamu a zároveň s afroamerickou rodinou z komunity, z níž pocházela zmizelá dívka. S rodinou se detektivové sblíží nejvíce, a právě na ní je divákovi představena komunita obecně.

²⁶Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20

Ta se prezentuje například větou „Je možné domoct se svobody v této zemi, pokud jste afroameričan?“.

Pomocí jim může být mladý detektiv seržant Robert Oswalde, který je k případu přidělen a který je taktéž afroamerického původu. Současně je vyšetřování s tímto inspektorem složité kvůli předchozímu románu, jenž proběhl mezi ním a Jane Tennisonovou.

Brzy je na základě důkazů nalezených na místě činu, v porovnání s archivními materiály a díky výsledkům svědků jasné, že případ vraždy i případ zmizení spolu souvisejí, což podtrhuje znak žánru policejního procedurálu, kdy se dvě odlišné linie vyšetřování spojí.²⁷ Jedná se však o dvě rozdílné dívky. Po jejich identifikaci je už třeba nalézt pouze motiv.

Je obviněn také první podezřelý. Jedná se o Davida Harveyho, z jehož vlastnictví pocházel stěžejní důkaz případu – pásek, jímž bylo svázané tělo dívky. Tennisonová se na něj zaměří jako na hlavního podezřelého, a i po jeho převozu do nemocnice, kvůli chatrnému zdravotnímu stavu, s ním vede dlouhé výslechy. Harvey se jí na smrtelné posteli k vraždě přizná, jsou to ale právě detaily, na něž si Jane dává velký pozor a které do celého příběhu nezapadají.

Znakem sociálního realismu je zde také zobrazení policie jako orgánu, který chybuje. Robert Oswalde se bez povolení nadřízených inspektorů pokouší vést výslech mladého chlapce, který se během průběhu rozhovoru začne divákům jevit jako psychicky nemocný. Naznačuje tak jeho fanatický výraz nebo mluva o černošských božstvech, jež nemají žádnou souvislost s případem. Jeho chování bylo podezřelé už při dřívějších zobrazeních jeho osoby, a právě kvůli tomu se Oswalde rozhodne výslech zahájit bez otálení. Tony totiž tvrdí, že se chce přiznat.

Nakonec se ale nezkušený Oswalde chová neprofesionálně, protože opakovaně zvyšuje hlas a jeho tón i mluva jsou nevybíravé. Podsouvá

²⁷Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

vyslýchanému vinu slovy „Věděl jsem, že jsi vinný v první minutě, kdy jsem tě viděl.“ nebo Tonyho nestabilní psychické rozpoložení podpoří „Brečíš jako dítě. Jsi ubohý.“ Navíc nereaguje, když mu vyslýchaný naznačí, že se necítí v pořádku. Proti hysterickému Tonymu se obrátí i zbytek týmu policistů, důvodem je pravděpodobně pouze skutečnost, že se jedná o černocha. Vypukne davové šílenství. Podezřelý nakonec v zadržovací cele spáchá sebevraždu.

Samotný výslech je zajímavý z několika dalších úhlů. Jedná se o střet dvou různých povah během konkrétní situace ve společnosti týkající se afroameričanů. V průběhu rozhovoru říká vyslychající detektiv seržant Oswald: „Nejsem tvůj bratr, jsem policista.“. Naráží tak na familiární označení „bratr“, které použil Tony v rámci shody jejich barvy kůže. Tony odpovídá: „Protože chceš být běloch.“. Tím naznačuje, že britská policie byla opravdu v devadesátých letech tvořena převážně bílými muži, čím dál častěji ženami, ale téměř vůbec ne afroameričany.²⁸ A je bezcharakterní chtít se k nim připojit, protože by to znamenalo zapřít své kořeny v černošské komunitě.

Po tomto incidentu je téma neomylnosti policie viditelnější. Aparát státní ochrany je společností vnímán jak vinný a odpovědný za smrt Tonyho. Vedle častého problému s autoritou, jež má během sérií vyšetřovatelka Tennisonová se objevuje i zpochybňování autorit, jako například zde po smrti Tonyho.²⁹

Odpovědnost nese Jane Tennisonová jako šéfinšpektorka. Ta projevuje velký charakter a bere na sebe zodpovědnost a je připravena schytat rány. Přijímá na sebe vinu za smrt Tonyho, protože nebyla schopná ohlídat své podřízené a oznamuje tuto smutnou zprávu rodičům mrtvého, i přes zákaz vedoucího oddělení Michaela Kernana.

²⁸Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 217.

²⁹Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

Rasové linii je ve třetím a navazující čtvrté epizodě značně rozsáhlá. Až v polovině druhé epizody týkajícího se vraždy a zmizení se objevuje hlavní podezřelý, kterým si je Jane jistá, Jedná se o syna Davida Harveyho Jasona. Je u něj nalezen stěžejní důkaz a policie už pracuje výhradně jen na jeho zatčení. Ve stejné chvíli se objevuje vhléd do jeho soukromí a zobrazení jeho přirozeného chování.³⁰

Novým od předchozí řady minisérie se stává fenomén informátora v terénu. Tento koncept získávání informací není běžným rysem policejního procedurálu, je tedy v minisérii *Prime Suspect* spíše inovací tvůrců.

Jane se očividně přátelí s prostitutkou, která jí podává důležité informace. Když Jane potřebuje. I tento fakt napovídá tomu, že se děj i nadále odehrává stále častěji v exteriérech. Honba za vrahem se tak stává divácky atraktivnější, protože je děj živější a divák musí udržet pozornost, aby se v ději neztratil.

Kromě zobrazení problematiky sexismu a rasismu se zde divák setkává i s tématem sexuálního zneužití nebo dětské pornografie. Obě témata souvisí s pachatelem – zatčeným Jasonem Raynoldsem (vnukem Davida Harveyho) a jeho sexuálními fetiši. Jason před lety znásilnil, nafotil a poté zabil dvě mladistvé dívky – Joanne a Simone. V té souvislosti se objevuje i téma možné psychické nemoci. V kapitole „Témata“ to podrobněji rozeberu.

3. *Prime Suspect: Keeper of Souls (Divné chutě)*

Na páté epizodě jsou výraznější stylové prostředky jeho režiséra i scénářistky. K napsání epizody se vrátila Lynda La Planteová. Režiroval David Drury. Jejich společnými silami se epizoda s názvem *Divné chutě* liší od předchozích čtyř epizod ještě větším vhlédem do schémat sociálního realismu. Děj je tajemnější, právě protože je realističtější zobrazena dobová atmosféra a zasahuje do vnitřní struktury policejního aparátu i do politiky. Vidíme výrazné rozdíly mezi chudými a bohatými a sociální problémy lidí na okraji společnosti, převážně u dětí.

³⁰Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

Šéfinspektorka Tennisonová je přidělena na nové pracoviště v Metro Vice, kde potkává staré kolegy – například detektiva Otleyho. Má také nového nadřízeného DCI Lyalla, jehož hlavní prioritou je práce na „vyčištění“ ulic od mladých chlapců, kteří se kvůli přežití živí prodejem drog, jejich distribucí nebo dětskou prostitucí. Toto jsou témata, jež jsou pro sociální realismus typická. Brzy se ale objeví podezřelá smrt sedmnáctiletého Colina Jenkinse a pro Jane je morální povinností jeho smrt vysvětlit.

Jelikož jedná Tennisonová s detektivem Otleyem za zády vedení policejního oddělení inspektora Lyalla (opět dochází k nerespektování autority³¹), přesouvá se většina jejich práce ven z kanceláří a divák sleduje především práci v terénu. Detailní procházení spisů už není stěžejní částí policejní práce, nicméně zaměření na detaily je stále nejdůležitější, jeho aplikace probíhá především v terénu.

Jane nachází složitě fungující pouliční síť, kde si mladí chlapci žijící na ulici vydělávají prostitucí, dětskou pornografií nebo podobnými skutky. Jedná se často o chlapce ze sirotčinců, jejichž domovem je ulice, i když se o ně sirotčince starají alespoň v rámci pravidelných lékařských prohlídek. Právě tato síť dovede vyšetřovatele až k vysoce postavenému lékaři, který mladé chlapce zneužíval, ale kterého Jane nebude moct zatknout, protože je tzv. „pod ochranou“. Korupce na vysokých pozicích je dalším znakem, jenž je netypickým znakem žánru policejního procedurálu – souvisí i s autentickým zobrazováním reality.

Vývoj vidíme i ve vztahu policie a novinářů. Od prvotní role médií jakožto pomoci při vyšetřování uběhl dlouhý čas – pátá epizoda byla natočena o dva roky později než ta první. Za tyto dva roky se média změnila od platformy pro dotazy a možnosti přihlásit se s užitečnými informacemi na byznys, kde jde hlavně o peníze. Nyní jsou novináři zobrazení jako otravní paparazzi, kteří na ulicích doráží nejen na vyšetřovatele, ale také na osoby zapojené do případu. Snaží se ulovit senzaci, protože samotné vraždy a kriminální dění už není pro diváky novým tématem a

³¹Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

senzace zajistí jistý zisk. Je proto vytvořen větší tlak i na média, aby obsah byl co nejatraktivnější.

Kromě toho se z některých investigativních novinářů mohou stát kvalitní zdroje. Tennisonová to ví a snaží se spolupracovat s reportérkou, která se po trpělivém jednání ukáže být zásadní svědkyní.

V šesté epizodě, tedy v druhém pokračování třetí řady je představena postava inspektora Raye Hebbona, který se otevřeně přiznává k tomu, že je gay. Tato skutečnost vypluje na povrch v rámci šetření případu, protože pravděpodobnost výskytu sítě homosexuálních pedofilů v londýnském podsvětí se začíná jevit jako vysoká. Odlišná sexuální orientace je dalším společenským tématem, které se minisérie snaží zobrazit.

Kromě homosexuálů a pedofilů jsou důležitými postavami i transvestiti obsluhující v baru. U jednoho z nich doma bylo totiž nalezeno tělo mrtvého Colina Jenkinse. Nicméně postavy transvestitů jsou stejně jako homosexuálové postavení stále ještě na okraji společnosti, kromě samotného jejich zobrazení se jim mnoho pozitivní pozornosti nedostane. Jsou vykresleni stereotypně jako přecitlivělé a hysterické postavy.

Třetí řada poprvé spojí komplexnost případu a ukázkou policie jako nedokonalého aparátu státní moci. Poctivou policejní prací (sledováním všech stop, výslechy a prací s materiály z archivů) se šéf inspektorce Tennisonové a jejímu týmu podaří najít spojitost mezi znásilňovanými chlapci a vysoce postavenými lidmi, kterým zločiny prochází jen díky postavení.

Je znatelnější i skutečná hloubka postav (snaha o dodržení komplexnosti témat i postav). Členové policejního týmu pracujícího s Tennisonovou nejsou jen plochými charaktery, nicméně například detektiv Otley se kromě nepříjemného a soutěživého mrzouta vybarví jako komik před svými kolegy. Naopak Hebbon je policistou i přesto, že je gay, to by se dalo považovat za netradiční rozhodnutí v roce 1993. Zobrazení komplexnosti postav souvisí se snahou detailního zobrazení všech aspektů minisérie (viz. kapitola „Žánr policejního procedurálu“). Nejvíce rozvedená je však postava samotné hlavní vyšetřovatelky, tu popíšu detailně v kapitole „Jane Tennisonová“.

Tennisonová je po vyřešení celého případu přesvědčena svými nadřízenými, že doktor, který je zodpovědný za zneužívání dětí nemůže být odsouzen kvůli svému postavení ve společnosti. Jane ho vinným neprokáže, nicméně detaily případu prozradí novinářce, ve které získala informátorku během vyšetřování. Její morálně správný úsudek ji vykresluje jako správnou policistku s čistým svědomím, v rámci moralistického pojetí postavy.

4. *Prime Suspect*

Čtvrtá série je netradiční částí celé minisérie. Tvoří ji tři epizody, přičemž každý napsali i režírovali odlišní tvůrci. V každé představené epizodě je také odlišný případ, není mezi nimi žádná spojitost – jedná se o oddělené kapitoly.

A) Prime Suspect: The Lost Child (Unesené dítě)

V sedmé epizodě je před Jane Tennisonovou poprvé postaven případ, na jehož vyřešení má omezený čas. Jedná se o únos čtrnácti měsíčního dítěte a v sázce je jeho život. Práce policistů je i nadále založena především na racionálním zacházení s důkazy a jejich vysvětlování pomocí týmové práce (viz. kapitola „Žánr policejního procedurálu“).

Už v polovině celé minisérie se hlavní postava vyšetřovatelky začíná potýkat se zdravotními problémy souvisejícími s jejím náročným životním stylem a zaměstnáním. Jedná se také o první stoprocentně mediálně monitorovaný případ. Vše probíhá v přímém přenosu, a i to nepřidává nikomu z vyšetřovatelů na zdravém duševním rozpoložení. Novináři už jsou explicitně představení jako otravní a jejich role je velmi negativní.

Pomocí zapojení médií dosahuje minisérie většího zapojení diváků. Tlak, který vyvíjí média na policejní aparát se odráží v míře zainteresovanosti diváků. Publikum se stává aktivním a vnímá důležitost vyřešení případu jako důležitější než u předchozích epizod.

Po postupném zvětšování role forezního oddělení a výsledků jejich práce se v sedmé epizodě dostává do popředí také další odbornost. Vyšetřovatelé brzy zjistí, že dítě bylo pravděpodobně uneseno a rozhodnou se prokonzultovat možnosti s dětským psychologem – přičemž tématy diskuze jsou především pedofilie a

znásilnění osob nezletilých. Při tomto rozhovoru je divák svědkem ukázkového případu tzv. pracovní morálky. Psycholog musí pomoci s vyšetřováním, nesmí zamlčovat informace, ale také nesmí prozradit lékařské tajemství.

Z případu únosu se stává případ vraždy. Dítě je nalezeno utopené a na scénu se dostává první konkrétní podezřelý. Je jím Chris Huges – muž s pochybnou minulostí a záznamem v trestním rejstříku, který ale teď žije s přítelkyní a jejími dvěma dcerami. V rámci žánru policejního procedurálu od té doby sledujeme i jeho úhle pohledu, protože pravděpodobný pachatel už není anonymní³²

Vyvrcholení příběhu je zakončeno velmi dramatickou scénou, kdy se velmi hysterický Chris, který byl na čtrnáct let ve vězení za obtěžování mladistvé dívky, rozhodne držet jako rukojmí svou přítelkyni i s jejími dětmi. Vše nicméně dopadne dobře a nikomu se nic nestane.

Zápletka sedmé epizody má nezvyklou strukturu, protože způsob zobrazované reality, jež se objevuje v předchozích epizodách je zde pokroucena. Divákovi totiž jsou představována fakta, nicméně ne ze správného úhlu. Na konci se dozvídáme, že unesené a utopené dítě má na svědomí jeho vlastní matka, nicméně diváka k tomu nevedlo jediné vodítko. Jeho pozornost byla celou dobu soustředěna směrem k podezřelému a nesrovnalosti ohledně osoby matky byly představeny pouze jako rozrušení kvůli spáchanému zločinu.

Po citově vypjatém přiznání matky oběti Susan Covington je Jane povýšena na super intendantku. Ironicky je na konci epizody sama v tmavém pokoji a její dřívější naplnění prací jako by vyprchávalo.

B) *Prime Suspect: Inner Circles (Kruh přátel)*

Záhadná a neobvyklá vražda Dennise Carradina zastihne Tennisonovou uprostřed noci popíjející v kanceláři. Jak naznačuje už název „Kruh přátel“, případ

³²Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

zavede Jane do komplexního a měnícího se světa londýnské Policie a opět i do řad vysoce postavených a vlivných osobností. I když je v sérii pro celý případ vyhraněn pouze jedna epizoda, super intendantka Tennisonová se i přesto dostane do nebezpečných vod korupce a podvádění.

I nadále jsou předměty zobrazení sociálního realismu ve velké míře marginální skupiny ve společnosti. Tentokrát není v popředí chudoba, ale naopak. Objevují se děti vysoce postavených lidí, které propadnou drogám, nebo naopak postavy například s vadou řeči, kvůli níž jsou zesměšňovány, a tudíž vyčleněny z kolektivu. Už od začátku epizody je divák svědkem také neskrývaného násilí, a to především na ženách. Objevuje se motiv znásilnění. Jsou zobrazeny i záběry pouličních nepokojů – ty však nejsou důležitou složkou příběhu, pouze dokreslují prostředí.

Srovnání je možné ve chvíli, kdy Tennisonová vyslýchá podezřelého z vraždy – Hamishe, který je zcela evidentně psychicky nestabilní. Srovnáme-li její způsob výslechu s způsob výslechu detektiva Roberta Oswalda (objevil se ve třetí a čtvrté epizodě minisérie), vidíme zřetelné rozdíly, díky nimž je Jane Tennisonová naprosto jedinečnou postavou celé minisérie. Je racionální a inteligentní, ve stejnou chvíli empatická a jemná.

Policejní práce v archivech a kancelářích ustupuje osobní rovině Tennisonové a rozvítenému popisu prostředí, v němž vznikají příčiny vyšetřování. Zobrazení a pochopení komplexnosti života vysoce postavené smetánky je v této epizodě nejdůležitější. Marie Henryová a její dcera jsou klíčem ke skandálu, který může vyšší třídě hodně zavařit. Tennisonová už nepotřebuje být pouze dobrou policistkou, její diplomatické chování ve společnosti, bez vší drzosti, je stěžejní.

S objevením ne vždy čestných policejních taktik souvisí neodmyslitelně i silná osobní rovina samotné Tennisonové. Ta opět vede nový tým, a kromě vedení vyšetřování a vyslýchání podezřelých nemá žádné ukotvení. Jedním se zdá být přátelství s detektiv seržantkou Cromwellovou, ta se však neobjevuje v dalších epizodách.

c) *Prime Suspect: The Scent of Darkness (Vůně temnot)*

Záběry rodičů, jimž se ztratila šestnáctiletá dcera a nalezení těla zhruba padesátileté oběti jsou brzy svedeny dohromady a super intendantka Jane Tennisonová se ujímá řešení případu. Svedení dvou zdánlivě nesouvisejících linií je častým prvkem žánru policejního procedurálu.³³

Hned na začátku je nutná návštěva patologa, který se kromě času a příčiny smrti zabývá i většími detaily, které v případě mohou být zásadní. Forezní patologie se tak stává stěžejní oblastí, nejen kvůli vzrůstajícímu zájmu společnosti o tento obor, ale také proto, že díky ní si Jane začne vybavovat podobnost mezi tímto a jejím prvním případem. Tehdy poslala do vězení George Marlowa za sérii vražd mladých žen.³⁴

Ukazuje se, že o případě George Marlowa byla napsána kniha mladým novinářem Markem Whitehousem, jenž tvrdí, že Marlow je nevinný. Whitehouse tak poskytl informace o jeho zločinech veřejnosti a nově objevenou vraždu tak mohl spáchat kdokoliv. Navíc se ukazuje síla masových médií – sami vyšetřovatelé týmu Tennisonové totiž začínají knize věřit. Je nařízeno opakované prozkoumání jeho případu. Spojení procedury policejního vyšetřování na pozadí zneklidňujících společenských okolností je typickým příkladem žánru policejního procedurálu.

Kvůli záběrům na Marlowa a jeho pobyt ve vězení získává divák pocit, že to on tahá za nitky z vězení a zločiny jsou páchány na jeho rozkaz.³⁵ Zmiňovaná kniha ovšem rozšíří základnu podezřelých na téměř kohokoliv. Brzy je nalezeno druhé tělo – jedná se o ztracenou šestnáctiletou dívku jménem Christine.

Propojení práce forezního oddělení a neustále připomínání zacházení do detailů vyústí ve stěžejní důkaz, jímž je parfém zanechaný na obětech. Pouze Tennisonová ale v tomto důkazu vidí východisko.

³³Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

³⁴Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 241.

³⁵Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

Přesvědčení Tennisonové, že Marlow byl usvědčen právem a jeho nevina je nemyslitelná vede až k jejímu stažení z případu. Ona ale není zvyklá prohrávat a vydává se na vyšetřování po vlastní ose. Její jedinou spojkou s policejním ústředím je kolega DCI Richard Haskons – dlouholetý kolega a přítel.

Muž, který převezme případ – DCI Tom Mitchell postupuje detailně a prověřuje každou možnost, nicméně mu chybí potřebný instinkt, tak charakteristický pro Tennisonovou. Vyšetřovatelé jsou bez Jane posléze bezradní a je to nakonec ona, kdo případ vyřeší, i přes neoficiální účast na vyšetřování. George Marlow rozpoznatelně manipuloval strážného ve vězení, aby páchal vraždy v „jeho stylu“. Je to právě strážný, kdo jeho vinu prokáže.

Tennisonová vyřeší případ i přes oficiální zákaz práce a měla by být suspendována, dostane ovšem jen slovní napomenutí, protože její přínos londýnské policii je neocenitelný. Osoba vyšetřovatelky je pro minisérii stěžejní, podle žánru policejního procedurálu je to vždy hlavní postava, kdo vyřeší případ.³⁶

Osobní rovina Tennisonové je zde velmi výrazná, protože Jane má stálý fungující vztah. Na první pohled. Patrik je psycholog a netrvá dlouho a na povrch začnou vystupovat jeho profesní názory na její osobu. Tennisonová žije prací, ani ve vztahu s Patrickem nemluví o ničem jiném.

Kniha napsaná o Marlowovi popisuje Jane jako „chladnou, posedlou prací, vzrušenou při pomyšlení na vraždu“. Jane začne svou paranoiou přenášet i do vztahu a tím ho bojkotuje. Své obavy ohledně úniku informací o její osobě si přenáší z práce domů a divák sleduje, jak je pro ni těžké se od práce oprostit a přizpůsobit se zájmům partnera. Patrik při hádce říká: „Někdy prostě musíš lidem věřit.“ a Jane automaticky odpovídá, že to si ona se svou prací dovolit nemůže.

5. *Prime Suspect: Errors of Judgement (Chybné úsudky)*

³⁶Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 24.

V posledních třech řadách je nejzřetelnější zaměření na soudobé společenské problémy a otázky spravedlnosti v těchto záležitostech. Kromě zaměření pozornosti na marginální skupiny je důležitá také otázka, kdy je potřeba vykonat spravedlnost v rámci zákona a kdy je potřeba zákon upozadit a jednat na základě morálky.³⁷

Na rozdíl od předchozích epizod jsou problémy ve společnosti více zaměřeny na konkrétní oblasti. Už se nejedná o celospolečenské problémy (např. rasismus nebo sexismus), ale o lokální chudobu, distribuci drog a tím spojenou specifickou komunitu.³⁸

Desátá epizoda přivádí diváka stejně jako Tennisonovou do úplně nového prostředí. Hned na začátku jsou během cesty autem zobrazeny ulice a domy, na nichž je vidět chudoba a zanedbanost města. Během epizody jsou explicitně zobrazovány vraždy několika obětí, a ještě detailněji se dozvídáme o jejich průbězích z popisu forenzních pracovníků. Sledujeme i postupy narkomanů a zároveň i projevy jejich závislosti.³⁹

Dochází k přestřelce, po níž zůstává mrtvý drogový dealer. Otvírací scéna případu je točena v exteriéru a je velmi živá a dramatická, protože se objevuje dramatická hudba a rychlé střihy. Tím se ostatně dá charakterizovat i celá epizoda. K uklidnění situace dojde za pomoci tzv. „The Street“ – pomyslného krále ulice. Během epizody postupně dochází v jeho přítomnosti k dalším dvěma vraždám mladých chlapců.

Základní koncept žánru policejního procedurálu začíná ustupovat, i když stále očividně tvoří pevný základ pomocí týmové práce a zaměření se na detaily (viz. kapitola „Žánr policejního procedurálu“). Obrácení pozornosti na společenská témata a osobní rovinu Tennisonové je divácky atraktivnější, protože se s těmito tématy divák lépe ztotožní.

³⁷Cavender, Gary – Jurik C., Nancy: *Justice Provocateur: Jane Tennison and Policing in Prime Suspect*. Champaign: Board of Trustees of the University of Illinois 2012, Introduction.

³⁸Scaggs, John: *Crime Fiction*. London and New York: Routledge 2005, s. 92.

³⁹Slezáková, Barbora: „Morse: rodinné stříbro britské televize“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 139.

Během řešení případu přestřelky, výslechů svědků a zajišťování stop se Jane začíná pomalu orientovat v novém týmu. Tvoří jej převážně mladí detektivové, kteří, jak se zdá, se orientují v prostředí „světa ulice“ mnohem lépe. Tennisonová tak s nimi musí začít spolupracovat, i přesto že není zrovna týmovým hráčem. Divák si všímá, že je pro Tennisonovou těžká zejména práce s mladými kolegyněmi. Oproti první epizodě celé minisérie se zdá, že se Jane cítí komfortněji při práci s muži.

S mladým kolektivem souvisí i změna dress-codu policie. Desátá epizoda točená v roce 1996 přináší změnu z kostýmků a obleků na běžné společenské oblečení. Tato změna může být ironickou metaforou pro ztrátu nadřazené moci policie vůči ulici, což může znovu otvírat otázku autority v aparátu policie.⁴⁰

Otázka autority je problematická. Tennisonová předpokládá, že policejní autorita je obecně platným nezpochybnitelným faktem, ale *The Street* neochvějně opakovaně ukazuje, že si může dělat, co chce a nic se mu nestane. Téměř jako by ho chránil někdo seshora. Jane postupně pomocí policejní práce, výslechů zúčastněných a skládání souvislostí zjišťuje, jak rozsáhlá a mocná je pouliční drogová síť. Dostane se i k důvodu proč tomu tak je.

Součástí epizody je zařazení také mediálního faktoru. Tennisonová je v televizní diskuzi a mluví o zločinech dějících se na ulicích. Očekává telefonáty od diváků, kteří by mohli tušit, kde se nachází vrah dvou zavražděných chlapců.

Postava vůdce uličního gangu, kterému se říká *The Street* se před přijetím svého postavení jmenoval Clive Norton. Jeho postava je sebevědomá a nebojácná. Je ale také vypočítavý a narcistický. S arogancí se staví na stejnou úroveň jako super intendantka Tennisonová. Diváci hned od začátku vidí úhel pohledu jeho i

⁴⁰Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

jeho přítel na průběh vyšetřování, je tedy jasné, že právě od je hlavním podezřelým v případě a že vede k jeho vyšetření.⁴¹

Jane se postupně seznamuje také s prostředím. Policisté v jejím týmu – DC Adeliyeka, DS Rankine a DI Devanneyová mají informátory po celém městě, jež je informují o činnosti Cliva Nortona. Zdá se, že The Street a jeho přátelé jsou známými osobnostmi celé oblasti.

Na slabiny neprůstřelného The Street existují důkazy v archivech, uchovány zde během let sbírání. Jane přijde na to, že Clive musí spolupracovat s někým od policie, protože jeho nedotknutelnost začíná být neúměrná schopnostem týmu Tennisonové. Podezřívá DI Devanneyovou, ukáže se však, že pravomoc sahá ještě výše a prostředníkem mezi policejním aparátem a Clivem Nortone je Janin přímý nadřízený DCS Ballinger.

Jeho potrestání ovšem není reálné, jeho vliv a míra spolupráce s pouličními drogovými dealery je více prospěšná než škodící. Zajišťuje distribuci drog mezi spolehlivými překupníky a udržuje obchod v mezích. Po zatčení DCS Ballingera by mohlo dojít k chaosu a mohla by být prolita nevinná krev.

Jedná se také o první epizodu, kdy nejsou spáchané vraždy předmětem odlišných sexuálních praktik, psychických poruch nebo finančních potíží. Motivem všech vražd je moc, kterou si obyvatelé ulice zdánlivě musí opakovaně dokazovat.

6. *Prime Suspect: The Last Witness (Poslední svědek)*

Super intendantce Jane Tennisonové je padesát čtyři let, u policie pracuje už třicet let, z toho sedm let jako super intendantka. Její vedení ani ona se dále nemohou vyhýbat myšlence odchodu do výslužby, to Jane ale nehodlá přijmout a s přesvědčením sobě vlastním se hrne do dalšího případu. Případ byl původně pod vedením šéf inspektora Finche. Tennisonová ho po něm pod záminkou přebere,

⁴¹Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

později ale sama přiznává, že šéf inspektorovi případ ukradla, protože se cítila odstrčená.

Je nalezeno tělo muslimské imigrantky původem z Bosny. Vražda se stala v Londýně a soudobým problémem se tak ukazuje být i velká míra imigrace do Velké Británie. Tělo se našlo na stavbě, kde jsou zaměstnání především imigranti a podezření padá na ně. Průběh vyšetřování se bude ubírat tímto směrem.

Zajímavá je i otázka diskriminace na základě pohlaví od samotné Jane. Vypadá to ale, že svůj nekorektní postup nemyslí primárně zle. Vede pracovní pohovor s ženou s černošskými kořeny a ta jí jako matka dvou malých dětí nepřijde vhodnou kandidátkou na práci policistky, a to ani přes její vynikající výsledky.

DC Greavesová namítá, že její situace je náročnější než situace svobodného bílého muže, ale že si je vědoma všech faktorů a o práci má i nadále zájem. Jane si své chybné jednání na základě předsudku brzy uvědomí a DC Greavesová se stává členkou týmu.

Záběry otevřeného hrudního koše se všemi explicitně realisticky zobrazenými orgány jsou dalším znakem vývoje policejního procedurálu. Pitva je zobrazena naturalisticky, s detailními záběry zranění a jejich popisem – žargon forenzního oddělení je již Tennisonové i divákům dobře známý.⁴² Forenzního rozboru se účastní několik členů týmu, nicméně pouze Jane se v ochranném obleku pohybuje přímo u těla a pokládá zásadní otázky, jež významně posunou vyšetřování.

Jsou to její podřízení, kteří se však na její rozkaz věnují kancelářské práci a v archivech, trestních rejstřících, záznamech z videokamer a pitevních zprávách rozpoznávají podezřelé detaily (viz. kapitola „Žánr policejního procedurálu“).

Jane je při výsleších citlivá a chápavá, snaží se pochopit návyky kultur, jež nezná a vede výslech velice opatrně. Pochopení událostí odehrávajících se před lety

⁴²Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010, s. 4.

je zásadní, týmová policejní práce s důkazy je odsunuta do pozadí, divák však z rozhovorů a výslechů poznává, že policisté neustále pracují stejnou metodou.⁴³

Obětí je Samira Belkicová, která byla v mladém věku mučena a znásilněna a společně se sestrou utekla do Anglie. Tennisonová se dozvídá také o kriminální síti překupníků drog, tzv. imigrantské mafii, jejímž členem je přítel Jasmininy sestry. Sestra Jasmina se stává obětí zanedlouho, nejspíš proto, aby nemohla o zažitých událostech vypovídat.

V rámci poznávání odlišné kultury je divák svědkem také muslimského pohřbu, na který nemají přístup ženy. Během toho se zpívají tradiční muslimské pohřební písně a od běžného pohřbu v Británii se liší také způsobem ukládání mrtvých do země.

Přiblížením k novodobé formě kriminálních příběhů v televizi je i práce s akcemi v terénu – například policejními zátahy. Ty jsou dramatičtější, doplněny hudbou pro zvýšení napětí a ruční kamera snímá akci přímo na místě, takže se divák cítí být součástí záběru. Zobrazované násilí se snaží být co nejvíce realistické a demonstrovat stísněnost a pocity policistů.⁴⁴ Takového záběru jsme svědky při zatčení Duscana Zigice.

Všechny důkazy ukazují na hlídače srbského původu Duscana Zigice. Ukazuje se být jasným podezřelým, proti němuž má Tennisonová dostatek důkazů, a nakonec i jeho přiznání. Jí ovšem instinkt napovídá, že tento výsledek vyšetřování je nesprávný. Překladač pana Zigice, pan Lukic, je nezvykle sebejistý a detaily jeho výpovědí jsou nesourodé. Pozornost Tennisonové se obrací na něj. Pro nadřizené i kolegy Jane je však případ uzavřen.

I přes opakované napomenutí vedení se opět vzpírá policejní autoritě a sama (pouze s fotografem Robertem Westem, zabývajícím se balkánskými válečnými

⁴³Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

⁴⁴Scaggs, John: *Crime Fiction*. London and New York: Routledge 2005, s. 92.

událostmi, s nímž udržovala milostný vztah) cestuje až do Srbska, kde zajistí stěžejní důkazy z tanních archivů a díky svědectví občanů. Zde se pomocí prolínání retrospektivních záběrů z incidentu před deseti lety a současnou návštěvou Tennisonové divák přibližuje událostem, jež vedly ke zločinům v Londýně.

7. Prime Suspect: The Final Act (Poslední případ)

Poslední dvě epizody celé minisérie byly natočeny v roce 2006. To je tři roky po minulých epizodách šesté série a celých patnáct let od epizody první. Vyšetřovatelka super intendantka Jane Tennisonová konečně uvažuje o odchodu do penze. Hned první záběr na ni zobrazuje její závislost na alkoholu a s tím spojenou amnestii ohledně předchozí noci. Během té měla, jak se zdá, důležitý pracovní hovor, z něhož si ale nic nepamatuje.

Případ postavený před policejní tým je zmizení čtrnáctileté Sallie Sturdyové. Vyšetřovatelé musí prověřit Sallieiny spolužáky, pracovníky školy, rodinu, příbuzné a přátelé. Začínají s výslechy a prověřováním okolností jejího zmizení. Rodiče jsou skotského původu, jedná se o slušnou rodinu žijící v centru Londýna, oba dva nicméně působí zvláště svým chováním. Jsou přecitlivělí a hysteričtí, diváka jejich způsob vyrovnávání se s incidentem na jednu stranu dojíká, na druhou znepokojuje.

Děj případu se dotýká témat připomínajících okrajové části společnosti. Netradičními jsou například způsoby zábavy mladistvých a spojení černošských i bělošských zvyků a přátelství. Díky rodičům je rozvedena linie emocí obestírajících ztrátu dítěte společně se začleněním osob skotského původu na londýnské předměstí. Všechna tato témata jsou ovšem zobrazena méně komplexně, než tomu bylo v předchozích epizodách. V poslední epizodě je totiž nutná dominance osobní linie Tennisonové, protože se jedná o plánovaně poslední epizodu minisérie a linie vyšetřovatelky je potřeba smysluplně zakončit. Musí se postarat o svého otce, rodinu i svou alkoholovou závislost.

Sallieino tělo je nalezeno v parku, zemřela na vykrvácení z bodné rány a zároveň forenzní specialisté ukazují, že Sallie byla ve věku čtrnácti let těhotná. Nejlepší kamarádka Sallie se jmenuje Penny a Jane se s ní spřátelí, protože věří, že

Pennyiny informace o Sallie jsou klíčem k případu. Penny může Jane také jistým způsobem připomínat dceru, kterou Tennisonová nikdy neměla.

Po smrti Janina otce pochází na konci první epizody k dramatické scéně, kdy se na parkovišti před nemocnicí setkává Tennisonová, Curtis Flynn podezřelý z vraždy Sallie a detektiv Otley. Jane je rozrušená a pod návalem emocí se chová neprofesionálně, když do mladého chlapce strčí. Ten vytahuje zbraň a kulku schytává nevinný detektiv Otley, který se snaží zabránit krveprolití.

Po stabilizování situace ohledně smrti detektiva Otleyho se Jane vrací k případu mrtvé Sallie a začíná přicházet na spojitost mezi Sallie a ředitelem školy, jež navštěvovala, který je zároveň otcem Penny. Ten se ukáže být otcem Sallieina dítěte, ne však vrahem. Opět vidíme spojení dvou zcela odlišných rovin příběhu.⁴⁵

Po usvědčení vraha svého posledního případu je čas odejít. Jane odchází se vztyčenou hlavou a myšlenkami na své úspěchy.

Postava Jane Tennisonové

Dame Helen Mirrenová ztvárňuje v minisérii *Prime Suspect* postavu šéfinšpektorky a později detektiv super intendantky Jane Tennisonové u Londýnské metropolitní policie. Její postava je pro strukturu příběhu stěžejní, protože je hlavní hybnou silou, jelikož přichází se zásadními objevy.

Hned v první epizodě divák vidí, že Tennisonová je trpělivá a přitom ambiciózní. Je si vědoma své pozice a faktu, že nikdo odpovědný by jí lehkovězně povýšení nesvěřil, vzhledem k jejímu pohlaví. Až nenadálá smrt kolegy ji přiměje o vyšší pozici požádat. Ocítá se tak v kolektivu mužů, jež jsou všichni její podřízení. Musí se naučit s nimi spolupracovat, zároveň je ale naučit respektu k ní.

⁴⁵Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

Dochází zde k jednoduchému psychologickému obratu. Muž – společností uznávaný dominantní faktor a představitel spravedlnosti ustupuje do pozadí a v popředí se objevuje žena, jež byla vždy považována za „rušivý element“. Žádná postava tedy není vyloženě špatná ani dobrá. S tímto ale souvisí i fakt, že ženě je propůjčena jakási „tvrdost“, když stojí na místě, jež vždy patřilo mužům. Vedle toho je i přesto zachována její životnost a citlivost.⁴⁶

Během vyšetřování vražd, únosů a rozsáhlých zločinných organizací se projevuje jako tvrdá a neústupná autorita. Respekt od kolegů si začne získávat velmi záhy. Samotný otec Jane Tennisonové ji v jedné epizodě popisuje takto: „... a bylo to horší. Pořád jsi plánovala, nic jsi nenechala být. Děsilo mě to, ale byl jsem hlavně pyšný. Měla jsi přesvědčení. To jsem já dávno pohřbil (v koncentračním táboře pozn, autorky), všechno, co jsem chtěl byla tvoje matka a stálá práce a děti, ale hlavně už žádné peklo, jaké jsem viděl v tom táboře. A pak jsi tady ty, koukáš ďáblům do očí.“⁴⁷

Jane Tennisonová je ve své práci bystrá, neúprosná a férová. Nebojí se využít nestandardní metody, pokud jsou její morální zásady nadřazené činu samotnému. V pozdějších epizodách se dá mluvit o její posedlosti vyšetřováním.

Tennisonová cítí, že pokud se chce prosadit v tradičně mužském povolání musí být lepší než všichni její kolegové. Píle, trpělivost a umanutost jsou tedy vlastnostmi, jež v ní probouzí společenská situace. Zároveň ale i Jane dominuje schopnostmi, jež bývají častěji přisuzovány mužům – kritickým uvažováním, logikou a inteligencí. S potřebou zapadnout do mužského kolektivu souvisí i volba kostýmu pro herečku Helen Mirrenovou, ta se objevuje převážně v kostýmcích nevýrazných barev.

⁴⁶Sýkora, Michal: „K vývoji britské detektivky (a crime fiction obecně)“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii 2*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2013, s. 12.

⁴⁷Cavender, Gary – Jurik C., Nancy: *Justice Provocateur: Jane Tennison and Policing in Prime Suspect*. Champaign: Board of Trustees of the University of Illinois 2012, Introduction.

Vedle vysoké míry intelektuálních schopností je velkou výhodou Tennisonové smysl pro morálku a přirozený takt. Se svým týmem i s podezřelými komunikuje srozumitelně a přirozeně. Díky jejímu pohlaví má mnoho vyslýchaných pocit, že jí můžou důvěřovat, působí charakterně právě díky svému čestnému jednání a upřímnosti.

Velkým problémem je pro ni zvládání postavení vyšších autorit. Tento fakt je znakem žánru policejního procedurálu, kdy jedinec – vyšetřovatel jedná proti příkazům autority a tím prokazuje svůj smysl pro morálku. Tennisonová se takto projevu téměř ve všech epizodách.⁴⁸

Divák v každé epizodě sleduje její neschopnost vydržet v trvalém vztahu a tolerovat partnera, který zápal pro její práci nesdílí ve stejné míře. Její zápal pro zaměstnání a velmi malá schopnost se přizpůsobit a usadit v osobním životě (jsme dokonce svědky rozhodnutí Jane jít na potrat místo využití příležitosti pro založení rodiny) vedou k závislosti na alkoholu, jež začne Jane překážet ve všech oblastech života. Celá minisérie končí záběrem na super intendantku Jane Tennisonovou, která odchází do důchodu a její kolegové jí tleskají. Kromě toho potlesku na ni však doma bude čekat jen láhev whiskey.

Témata

Je to především disciplína a spolupráce, jež jsou předními tématy žánru policejního procedurálu. V této kapitole se však budu zabývat spíše tématy, které souvisí s podobou sociálního realismu zobrazovaného v minisérii *Prime Suspect*.⁴⁹

Nejcharakterističtějším tématem celé minisérie je sexismus, jehož svědky jsme hned v první epizodě, kdy vyšetřovatelka Jane Tennisonová není považována za rovnou svých mužských kolegů, natož ji kolegové odmítají uznat jako svou

⁴⁸Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

⁴⁹Scaggs, John: *Crime Fiction*. London and New York: Routledge 2005, s. 98.

nadřazenou. Diskriminace žen na pracovišti je také jeden z hlavních důvodů proč minisérie primárně vznikla.⁵⁰

Projevy sexismu vidí divák nenásilně začleněné do děje jako zcela běžné okolnosti. Vyslýchání svědci si automaticky myslí, že případ vede některý z kolegů Tennisonové a inteligence vrchní vyšetřovatelky je nepřetržitě zpochybňována, stejně jako její metody vyšetřování.

Zobrazení sexismu v řadách policie je logickým vyústěním činnosti feministických hnutí během šedesátých a sedmdesátých let. Vnesení ženské hlavní hrdinky do typicky mužského prostředí je ukázkou post feministické doby v televizní produkci.⁵¹

Vývoj problému se zařazením žen do mužského kolektivu však má svůj vývoj, postupně během řad sledujeme, jak se ženy stávají důležitou složkou vyšetřovacího týmu. Ke stejnému vývoji dochází i v tématu rasové nadřazenosti. Během druhé řady je otázka rasismu nejvyhrocenější. Chování policistů vůči černošské komunitě na jedné straně a samotné chování DCI Tennisonové vůči detektivovi Oswaldovi je přinejmenším nerovné. Prostřednictvím Jane, která si uvědomí chybu v úsudku, je však stereotypizace potlačena.⁵²

Rozsáhlým tématem jednotlivých epizod jsou psychické poruchy nebo sexuální deviace. V mnoha epizodách je pachatelem psychicky nemocný člověk, jenž prožívá deprese nebo má trauma z dětství. Objevuje se i postava s vadou řeči. Nejčastěji je však zobrazena odlišná sexuální touha – pedofilie, záliba v dětské prostituci nebo požitek z násilného sexuálního zneužití. Všechna tato témata jsou v minisérii *Prime Suspect* zobrazena autenticky a explicitně, často ve velkých

⁵⁰Shonan, Giora Shlomo – Knepper Paul – Kett Martin: *International Handbook of Criminology*. New York: CRC Press 2010, s. 475.

⁵¹Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 205.

⁵²Shonan, Giora Shlomo – Knepper Paul – Kett Martin: *International Handbook of Criminology*. New York: CRC Press 2010, s. 471.

detailch. Alkoholismus a drogová závislost nejsou v televizi novými tématy. Je důležité jeho zobrazení jako součást každodenního života.

S drogovou závislostí souvisí představení okraje společnosti. Je důležitý také kontrast mezi osobami střední nebo vyšší třídy, jež se chudobu, a z toho vyplývající nezaměstnanost, vlastního města snaží schovat, vedle obyvatel, kteří ve znečištěných oblastech doopravdy žijí. Děj vyšetřovaných případů se tak přesouvá z venkova do měst, kde je narůstající rozdíl mezi chudými a bohatými nejlépe zřetelný.⁵³

Dalším tématem se fenomén moci, postavení a peněz. Všechna tato témata jsou úzce propojena v několika rovinách. Během jednotlivých řad je komplexně představeno fungování privilegovaných obyvatel – příkladem je pátá a šestá epizoda s názvem *Prime Suspect: Divné chutě*, kdy je pachatelem muž obviněný z pedofilie, jehož případ je ale smeten ze stolu, díky jeho vysokému postavení v londýnské společnosti.

Tématu moci a autority se nevyhne ani londýnský policejní aparát. Ten v průběhu let ztrácí postavení, když se jeho neúspěchy dostávají do televize a občané ho posuzují jako zkorumpovaný a nefunkční. Samotná Tennisonová je příkladem vyšetřovatele, jež není slepý k chybám ve vlastních řadách a často s rozkazy svých nadřízených bojuje. Správný morální úsudek vítězí.

Součástí moderní policie se stává právě nejasná otázka morálky. Názor, že vyřešení případu a nalezení odpovědné osoby je rovná nastolení spravedlnosti nadále nestačí. Jednat morálně se ukazuje být lidštějším řešením než slepé dodržování zákona.

Na druhou stranu se objevují nevhodné mezery v zákoně, jichž je využíváno. V praktikách policie se uplatňují kamufláže a spousta případů je smetena ze stolu právě díky fenoménu postavení a možnosti jednat podle libosti. Tajné dohody a

⁵³Scaggs, John: *Crime Fiction*. London and New York: Routledge 2005, s. 93.

výhodné pakty jsou důvody, proč jsou někdy sami policisté překážkou spravedlnosti.⁵⁴

Odkazy

Minisérie *Prime Suspect* zanechala ve společnosti převážně genderové odkazy. Genderové zobrazení v minisérii *Prime Suspect* bývá interpretováno jako nepřímá snaha zabránit špatnému postoji k ženám. Probouzí vlnu feministek, jež se snaží zabránit stereotypizaci ženského pohlaví v médiích.⁵⁵

V roce 2011 se americká televize NBC rozhodla natočit remake tohoto slavného britského televizního procedurálu. Zatímco minisérie z roku 1991 představuje ženskou vyšetřovatelku a její obtíže s vyrovnáváním se s prací v typicky mužském kolektivu a také během řešení těžkých zločinů, v roce 2011, zdá se, těmto tématům odzvonilo. Ukazuje se ale, že právě bez nich se seriálu nedaří. V post feministické době už nikdo nemá problém s představením ženské hrdinky v roli detektiva, tato postava je všemi respektována.

Podle Charlotte Brunsonové ukázal seriál *Prime Suspect*, že vyšetřovatelka v krimi sérii může být neobyčejně úspěšným fenoménem, je tudíž logické, že tzv. „dcery Jane Tennisonové“ jsou dnes už v televizním světě uznávanými typy hrdinek. Minisérie *Prime Suspect* (1991) oslavuje klasickou britskou detektivku, projevuje se inovací témat i metod policie a představuje moderní náhledy na společnost.

Je třeba si uvědomit, že remake vznikl v americké televizi, kde se postavy ženských hrdinek vyvíjely jiným tempem. Producentka a scénářistka seriálu *Prime Suspect* z roku 2011 tvrdí, že v mnoha týmech na Policejním oddělení státu New

⁵⁴Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010, s. 2.

⁵⁵Tamtéž.

York se dodnes (myšlen rok 2011) nevyskytují žádné ženy. V britské televizi nicméně sexismus už nemá takový prostor.⁵⁶

⁵⁶McElroy, Ruth: *Contemporary British Television Crime Drama: Cops on the Box*. London and New York: Routledge 2017, s. 195.

Závěr

V úvodu jsme vymezili tyto rysy žánru policejního procedurálu (týmová práce policejního aparátu s důrazem na jeho disciplinovanost a soudržnost, zaměření se na detaily v rovině příběhu, postav i kontextu a zobrazení témat realisticky a autenticky v rámci sociálního realismu). Analýza jednotlivých epizod se pokusila prokázat, že *Prime Suspect* naplňuje žánrové znaky policejního procedurálu.⁵⁷

Kromě těchto prvků tvoří zásadní části příběhů neschopnost respektovat autoritu – především u postavy Tennisonové. Ve větším měřítku se tato vlastnost projevuje při zpochybňování postavení celého policejního aparátu. Častým jevem je také spojení dvou zdánlivě odlišných linií příběhu v jedno vyústění. Netypickým prvkem je také odhalení totožnosti pachatele a poté připojení jeho pohledu na celé zbývající vyšetřování.⁵⁸

Zároveň se mini série řadí mezi feministickou britskou televizní tvorbu, kvůli zařazení témat sexismu a diskriminace žen na pracovišti typickém pro muže. Kromě těchto témat se v každé epizodě zvláště objevuje jedno dominující téma – konkrétně třeba rasismus nebo dětská pornografie. Všechna témata jsou zobrazena realisticky a autenticky, což potvrzuje teorie o zobrazení sociálního realismu.

Vzhledem k vývoji postavení ženské hrdinky v hlavní roli, je i zde hlavní hrdinka – vyšetřovatelka Jane Tennisonová představena jako ambiciózní policistka, která bojuje o svůj kariérní postup. Je zobrazena v převažujícím mužském kolektivu a musí se tomu přizpůsobit. Jak jsem ale během analýzy zjistila, Jane se nemusela přizpůsobovat tolik, jako museli její kolegové. Její postavu vnímáme jako silnou, tvrdou a bystrou vyšetřovatelku. Je inteligentní a zároveň intuitivní, zároveň ale obětuje práci u policie rodinné štěstí a část zdraví. Její postava je komplexní, ne ovšem bezchybná.

⁵⁷Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

⁵⁸Sýkora, Michal: „K teorii detektivního žánru“. In Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012, s. 20.

Z analýzy vyplývá, že každý případ a každá myšlenka vyšetřování je komplexním prvkem, jež samostatně není dostačujícím. Všechny případy, které měla Jane Tennisonová vyšetřit za sebou měly bohatý background a ten byl tvůrci důmyslně propracován. Nejen díky propracovanosti do detailů je *Prime Suspect* jedním z nejoblíbenějších britských minisérií.⁵⁹

Během patnácti let natáčení minisérie se proměnila i forma, jakou je divákovi prezentován příběh. Různí režiséři preferují odlišné způsoby natáčení, obecně však lze říct, že přibývá scén v exteriéru, akčních scén a rychlých střihů. Práce policie je dynamičtější, protože nároky diváka na kvalitní obsah rostou. Po všech patnáct epizod zůstaly dlouhé záběry na obě strany během výslechů – vyslychajícího i vyslychaného.

Minisérie *Prime Suspect* vystihla to, co si jen minisérie během patnácti let vysílání může přát – ducha doby. Předvedla precizní herecké výkony a dovolila si zpochybnit hranice nejoblíbenějších žánrů televizního krimi.⁶⁰

⁵⁹Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010, s. 1.

⁶⁰Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010, s. 11.

Bibliografie

Prameny

TV minisérie *Prime Suspect*, 1991-2006, 15 epizod

Prime Suspect: Price to Pay (1, 2), režie: Christopher Menaus, scénár: Lynda La Planteová, premiéra: 7. 4. 1991

Prime Suspect: Operation Nadine (1, 2), režie: John Strickland, scénár: Allan Cubbitt, premiéra: 15. 12. 1992

Prime Suspect: Keeper of Souls (1, 2), režie: David Druly, scénár: Lynda La Planteová, premiéra: 19. 12. 1993

Prime Suspect: The Lost Child, režie: John Madden, scénár: Paul Billing, premiéra: 30. 4. 1995

Prime Suspect: Inner Circles, režie: Sarah Pia Andersonová, scénár: Eric Deacon a Meredith Oakesová, premiéra: 30. 4. 1995

Prime Suspect: The Scent of Darkness, režie: Paul Marcus, scénár: Guy Hibbert, premiéra: 30. 4. 1995

Prime Suspect: Errors of Judgement, režie: Philip Davis, scénár: Guy Andrews, premiéra: 20. 10. 1996

Prime Suspect: The Last Witness, režie: Tom Hooper, scénár: Peter Berry, premiéra: 9. 11. 2003

Prime Suspect: The Final Act, režie: Philip Martin, scénár: Frank Deasy, premiéra: 15. 10. 2006

Literatura:

Altman, Rick: *Film/Genre*. London: British Film Institute 1999.

Bordwell, David – Thompson, Kristin: *Umění filmu: úvod do studia formy a stylu*. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění 2011.

Cavender, Gary – Jurik C., Nancy: *Justice Provocateur: Jane Tennison and Policing in Prime Suspect*. Champaign: Board of Trustees of the University of Illinois 2012.

Dove N. George: *The Police Procedural, Bowling Green*, New York: Bowling Green University Popular Press 1982.

Jermyn, Deborah: *Prime Suspect*. London: BFI TV Classic 2010

McElroy, Ruth: *Contemporary British Television Crime Drama: Cops on the Box*. London and New York: Routledge 2017

Nickerson Ross, Catherine: *The Cambridge Companion To American Crime Fiction*. New York: Cambridge University Press 2010.

Priestman, Martin: *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, New York: Cambridge University Press 2003.

Scaggs, John: *Crime Fiction*. London and New York: Routledge 2005.

Shonan, Giora Shlomo – Knepper Paul – Kett Martin: *International Handbook of Criminology*. New York: CRC Press 2010.

Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2012

Sýkora, Michal, a kol.: *Britské detektivky: od románu k detektivní sérii 2*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2013